

BTG-P.2021/47

20210621 – actuele en potentiële waarden landgoed Oost Vlisterdijk 13
BTG.RAPP. 2021/32 – versie 2

Bui-TeGewoon, groenprojecten.
 Zuidbroek 149a
 2861 LL Bergambacht
 Tel. 06 – 10301196
 Mail info@bui-tegewoon.nl
www.bui-tegewoon.nl

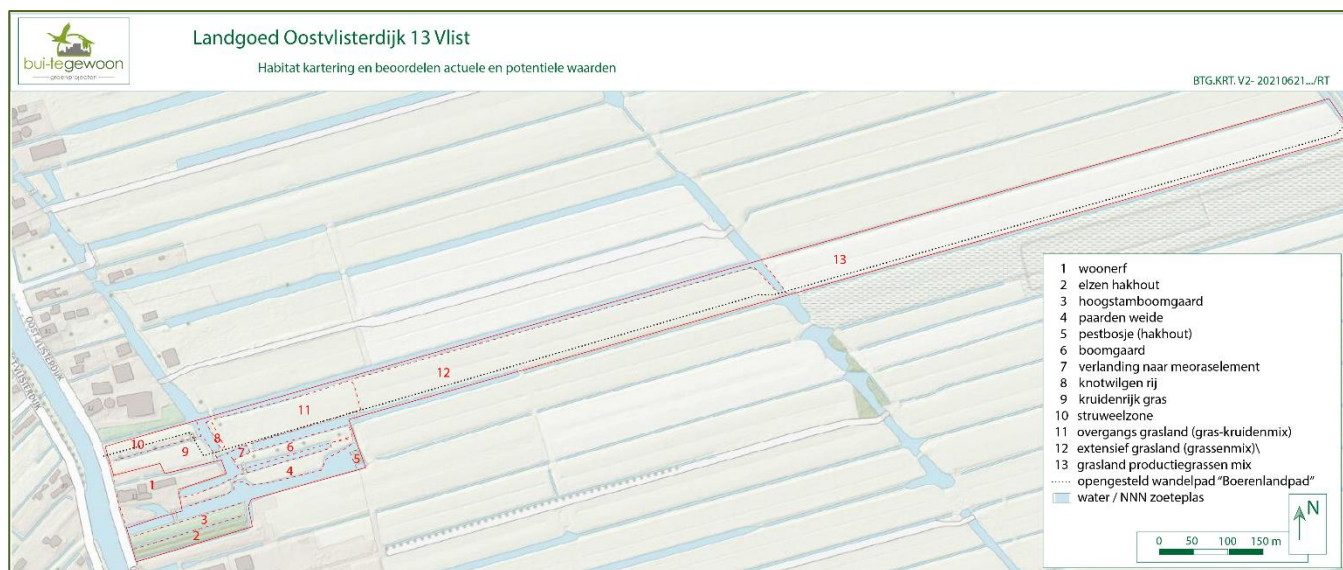
Aanleiding en doel

Familie Kruiswijk is voornemens een nieuw landgoed onder de Natuurschoonwet (NSW) te realiseren op haar percelen naast en achter de boerderij aan de Oost-Vlisterdijk 13 te Vlist. Verstoep BV, bouwadvies-architectuur-ontwikkeling en advies en ingenieursbureau Eelerwoude werken gezamenlijk aan de realisatie van genoemd landgoed.

Ten bate van de landgoed ontwikkeling is het gewenst de actuele en potentiële natuur- en landschapswaarden in beeld te brengen. Verstoep BV heeft Bui-TeGewoon | groenprojecten verzocht een verkenning hiernaar uit te voeren en hierover een beknopte rapportage samen te stellen. De onderhavige rapportage geeft invulling aan deze opdracht.

Projectgebied

Het projectgebied betreft de directe omgeving met achterliggende graslanden van de (voormalige) boerderij aan de Oost Vlisterdijk 13 te Vlist. Het betreft een landschappelijk kleinschalige inrichting gelegen in het bebouwingslint langs de Oost Vlisterdijk die bestaat uit waterpartijen en sloten, kruidenrijke graslanden, hoogstamboomgaarden, hakhout van els en es, knotbomen rijen, solitaire bomen en kleine struwelen. Achter het bebouwingslint zijn graslanden gelegen die tot enkele jaren terug in gangbaar agrarisch gebruik zijn verpacht. De locatie is weergegeven in onderstaande figuur 1.

Figuur 1. Ligging en habitat kartering NSW-Landgoed Oost- Vlisterdijk 13 Vlist

Omgevingsverkenning

De projectlocatie is gelegen in een open lintbebouwing langs Oost-Vlisterdijk te Vlist. Veel opstallen langs deze weg zijn geschikt voor gebouw bewonende dieren zoals verschillende soorten vleermuizen en vogels als boerenzwaluw, gierzwaluw en steenuil uit de erfvoelgemeenschap. Uit een opname in 2017 (*Natuurregistraties Buisman & Terlouw, 2017*) komt naar voren dat de gehele Vlistzone een rijke tot zeer rijke erffauna gemeenschap bezit, waaronder vele rode lijst soorten en soorten met jaarrond beschermde nesten (*Natuurlogboeken Buisman & Terlouw, 2017*). Van de soorten uit categorie 4 Wet natuurbescherming (Wnb) “jaarrond beschermde nesten”, zijn tijdens deze kartering aangetroffen: gierzwaluw, huismus, ooievaar en steenuil. Van de soorten uit categorie 5 Wnb “mogelijk jaarrond beschermde nesten” (soorten waarvan de nesten als permanente verblijfplaats kunnen kwalificeren indien geen c.q. onvoldoende alternatieve locaties aanwezig zijn), zijn tijdens de kartering van de Vlistzone in 2017 aangetroffen: boerenzwaluw, boomkruiper, bosuil, ekster, grauwe vliegenvanger, grote bonte specht, koolmees, pimpelmees, spreeuw, torenvalk, zwarte roodstaart en torenvalk.

Tijdens een eenmalige vleermuis kartering in juni 2017 werden de soorten gewone dwergvleermuis, laatvlieger en Rosse vleermuis waargenomen (*Natuurlogboeken Buisman & Terlouw, 2017*). Ook voor kleine zoogdieren als wezel, bunzing en egel is het een aantrekkelijk gebied.

Het achterliggende graslandgebied betreft een veenweiden cultuurlandschap met een opstreckende verkaveling. Halverwege wordt de verkaveling doorsneden door een zogenaamde Middenwetering. De bodem betreft een veengrond met een drooglegging van circa 40 centimeter. Op vele percelen waaronder één van de percelen die tot de projectlocatie behoort is onder waterdrainage toegepast.

De graslanden zijn vrijwel allen in gebruik bij melkveehouderij bedrijven en worden gangbaar beheerd met beweiding in rantsoen, meerdere maaisneden en bemesting op derogatie norm. De graslanden hebben overwegend en productie grassenmix (code 0 & 1 conform Schipper et al 2012).

De oevervegetaties zijn, zoals in veel veengraslanden in west-Nederland, soortenrijk tot zeer soortenrijk.

De waterkwaliteit is matig tot slecht en submerse vegetatie is vrijwel afwezig. Lokaal zijn enkele groeiplaatsen van drijfbladplanten aanwezig.

Binnen de polder Vlist oostzijde wordt op zeer grote schaal aan vrijwillig weidevogelbeheer gedaan via pakketten Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb). Naast legselbescherming, zijn er meerder plasdras percelen aanwezig en verspreid percelen met een maaidatum beheer. Het gebied heeft een vrij grote weidevogelpopulatie (Terlouw R.J.S., 2019).

Actuele & potentiële natuur- en landschapswaarden binnen het projectgebied

Binnen het projectgebied zijn verschillen habitats/deelgebieden te onderscheiden. Deze zijn van een nummercodering voorzien in figuur 1, worden onderstaand kort beschreven en van een suggestie voor ecologische beheer en/of ontwikkeling en inrichting voorzien.

1. Boerderij erf

Het boerderij erf heeft een groene inrichting en biedt veel leefgebied voor de erffauna gemeenschap. Aan het boerderijerf zijn geen aanpassingen voorzien. Het draagt in hoge mate bij aan het geheel van groene erven, boomgaardjes, bosjes en knotwilgen langs de Vlist.

2. Hakhout akker

Hakhoutakker omsloten door bredere watergangen in goede staat van onderhoud. Het hakhout bestaat overwegend uit de soorten zwarte els en gewone es, waaronder oude stoven. In toenemende mate vestigt zich zachte berk en gewone lijsterbes. Enkele grote en zeer fraaie meidoorns worden als solitair gespaard. Het hakhout wordt cyclisch gehakt en het hout afgevoerd. Als gevolg van het jaarlijks hakken van een deel in een vier tot zes jarige cyclus afhankelijk van de houtsoort, is steeds een gevarieerde leeftijd aanwezig. Ondergroei met brede stekelvaren als karakteristieke soort. In de ondergroei kiemt jaarlijks gewone braam, deze wordt actief verwijderd. Oevervegetaties zijn hier mede door beschaduwing niet van belang.

Ecologisch is de houtakker van belang voor kleine zoogdieren en vogels van lagere struwelen als merel, heggemus, winterkoning.

- Huidig beheer voortzetten. Geen actieve inrichting, herinrichting of achterstallig onderhoud noodzakelijk.
- Kwalificeert actueel als SNL natuurbeheertype N17.06-Vochtig en hellinghakhout

3. Hoogstam boomgaard

Gevarieerde hoogstamboomgaard zowel in soorten als in plantafstanden, waardoor een landschappelijk fraai beeld aanwezig is. De boomgaard wordt waar nodig extensief gesnoeid op het hout/boom (geen op vrucht maximalisatie toegespitste snoei). De grasvegetatie onder de bomen is kruidenrijk. Er wordt pleksgewijs in de vegetatie ingegrepen bij dominante ontwikkeling van grote brandnetel. In de zomer vindt een meer integrale maaironde plaats. Ecologisch is de boomgaard van belang voor de insecten fauna en vogels als vink, groenling, putter.

- Huidig beheer voortzetten. Geen actieve inrichting, herinrichting of achterstallig onderhoud noodzakelijk.
- Kwalificeert actueel als SNL landschapbeheertype L01.09-Hoogstamboomgaard

4. Paarden/pony weide

Kleine weide waar enkele hobby dieren grazen zodra het weerbeeld het toelaat. De dieren kunnen zelfstandig de kleine stal bereiken bij ongunstige weeromstandigheden. De vegetatie bestaat uit een grove grassenmix met verspreid algemene kruiden. De weide is omzoomd met knotbomen van circa 30 jaar oud die gefaseerd over jaren op 3 of 4 jarig hout worden geknot. Ecologisch is de akker vooral van belang voor vogelsoorten die in holen broeden als mezen en grauwe vliegenvanger. De knotbomen zullen naar verwachting in de late nazomer door ruige dwergvleermuis als baltsplaats worden benut.

- Huidig beheer voortzetten. Geen actieve inrichting, herinrichting of achterstallig onderhoud noodzakelijk.
- Optioneel inbrengen locatie specifiek samengesteld kruidenmengsel om kruidenrijkdom te vergroten.
- Ontwikkelingsperiode naar SNL natuurbeheertype N12.02 Kruiden- en faunarijkgasland 3 jaar met actief inbrengen kruiden & 6 tot 10 jaar met verschrallingsbeheer

5. Hakhoutbosje

Een door breed water omzoomt hakhoutbosje dat de overgang vormt tussen het open grasland van de polder Vlist oostzijde en het erf lint. Op basis van ligging en vormgeving betreft het mogelijk een pestbosje uit het verleden. Het bosje heeft deels recent afgezet hout en deel wat zwaardere bomen. Om effect op de weidevogel doelstelling van de aangrenzende polder te beperken is een integraal hakbeheer in een relatief hoge cyclus (4 á 5 jaar) wenselijk. De bereikbaarheid (alleen per bootje of over ijs) maakt dit wat lastig.

Het bosje in combinatie met het aangrenzende bredere water maakt het een aantrekkelijke broedlocatie voor eendachtigen en ganzen. Ook is het een geschikte foerageerlocatie voor jagende vleermuizen.

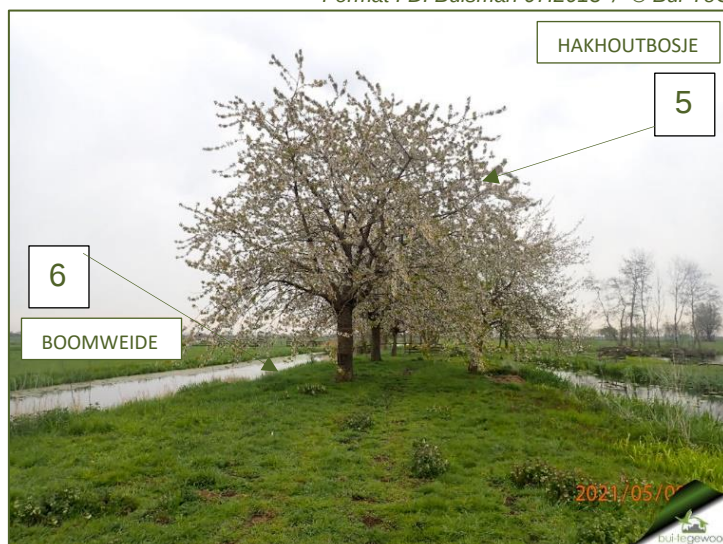
- Hoog opgaande bomen afzetten. Cyclisch zaagbeheer intensiveren naar eenmaal per 4 tot 6 jaar.
- Kwalificeert direct na afzetten opgaande bomen als SNL natuurbeheertype N17.06-Vochtig en hellinghakhout.

6. Boomweide

Grasland met grote kersenbomen op het achterste deel. In gebruik als kleine weide. De grasvegetatie bestaat uit een gevarieerde grassen mix met een ruderaleslag. De oever vegetatie is matig structuurrijke en betreft voornamelijk algemene soorten als gele lis, kalmoes en waterzuring.

De kersenbomen worden druk door insecten bezocht in bloei tijd. De bomen kunnen door vogelsoorten uit kroonvogel groep als vink, groenling, putter, spotvogel, tijtjaf, etc. worden benut als broedlocatie. In het bijzonder als de kersen bloeien is het een aantrekkelijke foerageerbiotoop voor vleermuizen.

- Huidig beheer voortzetten. Optioneel ontwikkelen oeverzone van grote helofyten, door inbrengen van soorten al grote kattenstaart, zwanenbloem waterzuring, gewone wederik, etc. Dit geeft meer seizoen rand nectar en extra leefgebied voor waterjuffers en libellen.
- Voor boomweide is geen passen SNI natuur en/of landschapspakket beschikbaar. Het onderliggende grasland kan echter worden aangemerkt als N12.02 Kruiden- en faunarijkgasland.
- Optioneel inbrengen locatie specifiek samengesteld kruidenmengsel om kruidenrijkdom te vergroten.
- Ontwikkelingsperiode naar SNL natuurbeheertype N12.02 Kruiden- en faunarijkgasland 3 jaar met actief inbrengen kruiden & 6 tot 10 jaar met verschrallingsbeheer

7. Moerasontwikkeling

Een vrij breed en doodlopende slooteinde is in de afgelopen jaren geleidelijk omgevormd naar een jong verlandend moeras door de oevers niet te schonen en de aansluiting met het open water dicht te laten groeien. Het beheer bestaat uit geen of uitsluitend zeer extensief beheer.

Hier is een aantrekkelijke habitat ontstaan voor visbroed, water mollusken, amfibieën en libellen larven.

Watervogels als meerkoet, waterhoen en knobbelzwaan vinden er broedbiotoop.

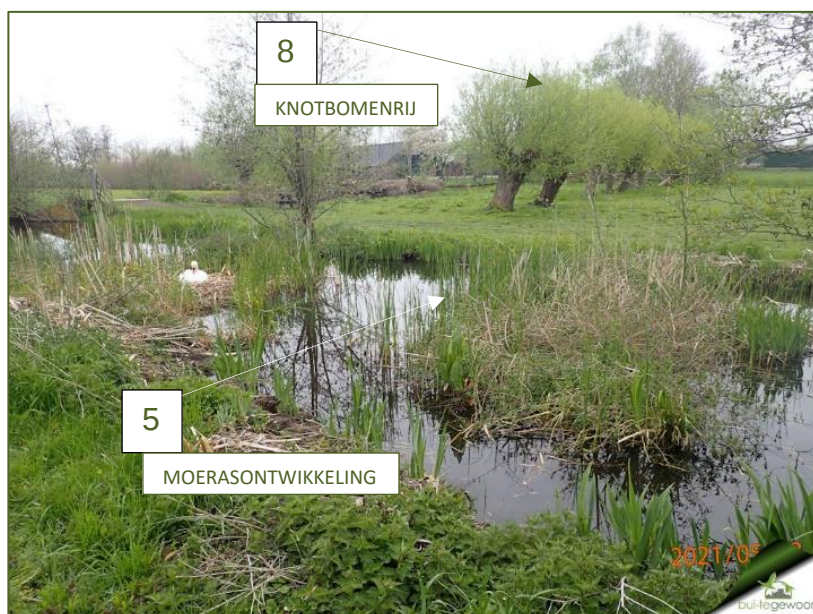
- Huidig beheer (niets/weinig doen) voortzetten. Alert op zaailingen van houtgewas (els/wilg) deze verwijderen door uittrekken.
- Er is geen passend SNL natuur- en/of landschapsbeheertype beschikbaar voor een moerasje met de onderhavige maat en schaal.

8. Knotbomenrij

Rij van 8 tot 10 matig oude knotwilgen. De bomen hebben een zeer stabiele standplaats doordat ze wat verder dan gemiddeld van de slotoever afstaan. Landschappelijk zeer fraaie rij bomen als scheiding tussen twee graslandjes. Ook elders in het projectgebied zijn rijen knotwilgen aanwezig.

De bomen zijn aantrekkelijk broedbiotoop voor holenbroeders als mezen, boomkruiper en grauwe vliegenvanger. In de rij is een (bewoonde) steenuil nestkast aanwezig.

- Huidig beheer, dat bestaat eenmaal in de 3 á 4 jaar afzetten op knotstoof handhaven.
- Alle knotbomen binnen het projectgebied kwalificeren actueel als SNL landschapbeheertype L01.08-Knotboom.

9. Kruidenrijk grasland

Kruidenrijk grasland dat al vele jaren een verschrallingsbeheer kent (geen mest) en direct tegen de Oost Vlisterdijk is gelegen. Vegetatie bestaat uit veel laag blijvende soorten als ereprijs spec. kruipende boterbloem, madelief, paardenbloem, veldkers, etc. Het beheer bestaat uit maaien en/of extensief weiden.

De ecologische waarde is vooral voor voorjaarsinsecten (hommels, zweefvliegen) van belang die indirect de voedselbeschikbaarheid voor vogels vergroot in het gebied.

- Huidig beheer voortzetten. Geen actieve inrichting, herinrichting of achterstallig onderhoud noodzakelijk. Optioneel kan worden gedacht aan het inbrengen van een grotere variatie aan kruiden door inzaaien (duizendblad, wilde peen, brunel, glad walstro, moeraswalstro, scherpe boterbloem, smalle weegbree, wilde rode klaver), etc.
- Optioneel actief inbrengen gebiedseigen kwalificerende soorten.
- Kwalificeert actueel als SNL natuurbeheertype Kruiden- & faunarijkgasland in de aanduiding midden als gevolg van het ontbreken van voldoende doelsoorten die kwalificatie goed rechtvaardigen.

10. Recreatie toegang met houtrand

Grassenmix vegetatie met verspreid algemene kruiden en in de randzones een houtrand van hakwilgen en enkele andere soorten (vlier/meidoorn). De houtrand draagt bij aan een luwe situatie die het gebied ook bij iets minder weeromstandige foerageerhabitat biedt aan insecten. Aan de westzijde grenst het via een struweel zone aan op de Oost Vlisterdijk.

Naast genoemde luwe zone voor insecten is het een aantrekkelijk broedgebied voor struweel broedvogels als fitis, grasmus, winterkoning, merel, heggenmus, etc. Ook kleine zoogdieren voelen zich hier thuis (wezel, egel, muizen) en het biedt overwinteringshabitat voor amfibieën.

- Het huidige beheer kan worden voortgezet.
- Overwogen kan worden de hakhoutzone deels om te vormen door aanplant van bloeiend struweel met een grotere spreiding in bloeidata zodat het hele seizoen nectar beschikbaar komt. Indien wordt gekozen voor soorten die ook bessen vormen wordt zowel de vogelbevolking als de kleine zoogdierfauna verder gefaciliteerd (gedacht kan worden aan rode kornoelje, sleedoorn, Gelderse roos, egelantier, etc. Door vuilboom en sleedoorn toe te passen worden waardplanten voor boomblauwtje en citroenvlinder toegevoegd. Een enkele wilde kamperfoelie die mag ingroeien en gewone liguster faciliteren nachtinsecten.
- Ook leent het toegangsbosje en de houtrand zich voor het inplanten van Stinseplanten. Binnen het erflint wordt dit als passend ervaren. Denk aan Italiaanse aronskelk, daslook, scilla, vinger hembloem, hartbladige zonnebloem, boeren krokus, sneeuwkllokje, winterakoniet, bos anemoon, etc.
- Kwalificeert actueel deels als SNL landschapsbeheertype L01.02 Houtwal en houtsingel en heeft deels potentie om te ontwikkelen tot SNL natuurbeheertype N12.02 Kruiden en faunarijkgasland. Kruiden en faunarijkgasland ontwikkeling kan worden gestimuleerd door actieve inzaai van gebied specifieke doelsoorten.
- Ontwikkelingsperiode graslanddelen naar SNL natuurbeheertype N12.02 Kruiden- en faunarijkgasland 3 jaar met actief inbrengen kruiden & 6 tot 10 jaar met verschrallingsbeheer

De boven beschreven elementen bevinden zich allen binnen een afstand van circa 250 meter ten oosten van de Oost Vlisterdijk. Achter deze zone strekt zich een grasland in slagenverkaveling uit waarin drie blokken kunnen worden onderscheiden.

11. Overgangsgraslandje tussen erfzone en open veenweidenpolder

Grasland dat sinds enkele jaren wordt omgevormd van gangbaar agrarisch gebruik naar kruidenrijkgrasland. Het graslandje heeft een sterk open bodem en gevarieerde grassenmix met veel ruderaal kruiden als paardenbloem, grote brandnetel, ridderzuring, varkensgras, etc. Het beheer bestaat uit maaien met afvoeren van het gewas en extensief weiden.

Het graslandje is aantrekkelijk als foerageergebied voor zwaluwen en zal naar verwachting een hoge dichtheid aan grasland muizen hebben (veldmuis, rosse woelmuis) die voedselbron zijn voor de steenuil uit de aangrenzende knotbomenrij (8) en torenvalken.

- Het huidige beheer zal om effectief kruidenrijk grasland te realiseren moeten worden geïntensiveerd. Meerdere sneden maaien met afruimen gewas, minimaal beweiden door de naweiden kort te houden en actief verwijderen van ridderzuring voor deze soort (te) dominant wordt.
- Ontwikkelingsperiode naar SNL natuurbeheertype N12.02 Kruiden- en faunarijkgrasland 3 jaar met actief inbrengen kruiden & 6 tot 10 jaar met verschrallingsbeheer.

12. Grasland in grassenmix stadium met lage oevers

De eerste verkavelingsstrook loopt van direct achter de erfzone tot aan de Middenwetering van polder Vlist Oostzijde en heeft een lengte van circa 450 strekkende meter. Het betreft een grasland dat tot vorige jaar (2020) nog in gangbaar agrarisch gebruik is geweest met mestgiften op derogatie niveau en meerder maaisneden. Vanaf 2021 is een extensivering van het beheer in gang gezet. De graslandvegetatie bestaat uit een productiegrassenmix met minder dan 40% Engels raaigras en een zeer geringe kruiden inmenging. De oevers zijn laag gelegen met veel kruiden van vochtige veenweiden overs als egelboterbloem, moerasrolklaver, moeras vergeet-mij-nietje, reukgras, zwarte zegge, watermunt, etc.

- Het grasland kan bij voortzetting van een extensief graslandbeheer, met meerdere jaren geen mestgiften en twee of drie sneden maaien op hoge stoppel (7 cm maai hoogte) door ontwikkelen tot SNL-natuurbeheertype Kruiden- en faunarijkgrasland. De ontwikkelingsperiode bedraagt naar verwachting 6 tot 10 jaar. Door actief inbrengen van gebied specifieke doelsoorten kan dit worden terug gebracht naar circa 3 jaar.
- Ook kan worden ingezet op een ontwikkeling naar SNL-natuurbeheertype N13.01 Vochtig weidevogelgrasland. De meest westelijke delen zijn verstoord voor dit type door aantasting van de landschappelijke openheid uit het erf, maar het grootste deel kan binnen enkele jaren kwalificeren binnen de SNL normen voor dit natuurbeheertype.
- Optioneel kunnen (zowel bij Kruiden en faunarijkgrasland als Vochtig weidevogelgrasland) twee kruidenbanen (3.00 meter breedte worden ingezaaid. Vanuit de uitgangssituatie dient dit te worden uitgevoerd door eerst twee sneden te maaien (half mei 1^e, half juni 2^e snede) en de in te zaaien stroken daarna driemaal te frezen met een interval van circa 4 weken om de grasconcurrentie te onderdrukken. De stroken kunnen daarna worden ingezaaid met een graskruidenmengsel wat is toegespitst op de lokale situatie (Terlouw R.J.S., 2017).
- De oevers zijn reeds waardevol, maar kunnen verder worden ontwikkeld door deze in de onderste zone niet te vergraven maar weg te drukken met een kraanbak. Het weg drukken dient in deze situatie minimaal over een breedte van 0.50 meter plaats te vinden, maar bij voorkeur over een grotere breedte. Vanaf het breukvlak in de grond wat door het wegdrücken ontstaat, kan de oever in flauw oplopend talud naar het maaiveld worden geprofileerd. Draag er zorg voor dat de totale oeverbreedte niet groter wordt dan circa 5.00 meter zodat slootshoning werken en oeverbeheer steeds met een gangbare machinearm lengte (5.00 meter) mogelijk blijft. Voordeel van deze aanleg methode is dat geen waterdieren worden uitgenomen bij het profileren, de aanwezige kruiden onder (nog) gunstiger drooglegging voor veenweidenoevers komen, de eerste zone langs de sloot begroeid blijft waardoor er geen oevererosie en versnelde baggeraanwas optreedt en het grond verzet beperkt kan blijven.

13. Voormalig maisland recent omgezet naar grasland

De tweede verkavelingsstrook betreft een perceel dat is gelegen van de Middenwetering polder Vlist oostzijde naar de westelijke kade langs de Lange Vliet. Het perceel heeft een lengte van circa 650 meter en is de afgelopen jaren in gebruik geweest als maisland.

Ten bate van ecologie hebben maislanden een zeer geringe betekenis voor natuur en landschap binnen veenweidenpolders. Alleen de soort kievit kan profijt hebben van dergelijke percelen.

Vanuit de ontwikkeling van het nieuwe landgoed zal het worden omgevormd naar een graslandperceel. Naast het historisch gebruik van deze polder wordt met het omvormen naar grasland ook een meerwaarde gecreëerd voor de weidevogelbevolking. Hierbij kunnen een aantal inrichtingsmaatregelen worden toegepast die het perceel optimaliseren voor deze soortgroep zoals:

- Het aanleggen van een diepe greppel die lang watervoeren kan blijven in het voorjaar het op twee tot drie plekken verbreden van de greppel door toevoegen van een flauw talud door uit nemen met een wallefrees over een breedte van circa 2 meter geeft een grote meerwaarde voor de kuikenfase en een soort als de tureluur.
- Bij het inzaaien van het voormalige maisland dient geen gebruik te worden gemaakt van agrarisch georiënteerde grasmengsels met grotere percentages dan 30% Engels raaigras. Optimaal is zelf een grasmengsel samen te stellen waarin zowel laag blijvende soorten (rood zwenkgras, reukgras, zachte dravik, etc.) als polvormige en structuurrijke soorten (kropaar, beemdlangbloem, grote vossenstaart, timotheegras) worden gemengd. Hierdoor ontstaat een gevarieerde grasmant, waarin zowel de langgras vogels (grutto, tureluur, veldleeuwerik, slobbeend) als de soorten van lagere delen (kievit, graspieper, scholekster) een plekje kunnen vinden. Overwogen kan worden om ook hier wat (algemene) kruiden aan het zaadmengsel toe te voegen (wilde margriet, knooppkruid, wilde rode klaver, velzuring, smalle weegbree, scherpe boterbloem, paardenbloem, etc.).
- Evenals bij het onder 12 besproken perceel kan hier de oevertvegetatie in een hoger kwaliteit worden gebracht door de oever naar het waterpeil te drukken en vanaf het breukvlak te profileren.
- Het gebied kan direct na realisatie van bovengenoemde inrichting kwalificeren als SNL natuurbeheertype N13.01 Vochtig weidevogelgrasland.

0. Openwater

Tenslotte is in het gebied veel open water aanwezig in de vorm van sloten, weteringen en brede waterpartijen. Deze watergangen kwalificeren actueel als het SNL natuurbeheertype N04.02 Zoete plas.